

TREKTELLEN IN DE KEMPEN: NAJAAR 1994.

PEER BUSINK

Einde LWVT

Ongeveer 16 jaar heeft de LWVT (Landelijke Werkgroep voor Vogeltrekking), zoals de naam al zegt, het vogeltrekkingen in Nederland georganiseerd. Op ongeveer 40 plaatsen in Nederland (hoofdzakelijk in het noorden van het land) en in hoogtij-jaren 7(!) in Noord-Brabant (waaronder de Cartierheide en de Strabrecht) werden de gegevens via uniforme telformulieren verzameld en opgestuurd.

Sinds 1981 viel de LWVT onder de SOVON (Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland). Eind 1993 bleek dat de SOVON gekort werd in hun subsidie door het ministerie LNV. Voor SOVON zat er niks anders op dan de LWVT-activiteiten af te stoten. Derhalve hield het LWVT in januari 1994 op te bestaan.

Doorgaan

Door deze opheffing dreigde de continuïteit van de vogeltrekkingen in onze regio verloren te gaan. Bij navraag over een eventueel vervolg met de tellers van het eerste uur van telpost Strabrecht (Guus, Gerrit, Piet), bleek dat zij toch ook wel door wilden gaan met trekkingen.

Het bleek dat Piet toen rondliep met het idee, om in de toekomst in Brabant toch een bepaald gestructureerd vervolg aan het trekkingfenomeen te geven. Zijn idee was om via een aantal telposten, gesitueerd op één lijn door Noord-Brabant, de trek te volgen. Om dit de kunnen uitvoeren moesten andere vogelwerkgroepen benaderd en ingeschakeld worden. Bij navraag bij VWG Midden-Brabant, of in hun regio één of meerdere trekkingtelposten te organiseren waren, bleek dit volgens hen niet haalbaar te zijn. Later bleek dat door VWG West-Brabant ook geen telposten te organiseren

waren, wat trouwens niet meer zo interessant was, omdat Midden-Brabant al afgevallen was. Het idee van Piet was dus niet uitvoerbaar.

Het was echter bekend dat Wil Beeren en Carlo van Seggelen al "sinds mensenheugenis" telden op respectievelijk de Putberg en de Astense Peel. We zouden hun tellingen met de "onze" kunnen bundelen. Wil en Carlo besloten mee te doen.

Werkwijze

Om toch wat vergelijkingsmateriaal te houden met de tellingen van vorige jaren, werd besloten om dezelfde telmethode te hanteren als die van de LWVT. De LWVT had voor de ochtend twee soorten tellingen. Voor het eerste deel de verplichte telling en voor het laatste deel de facultatieve. We hadden gekozen om in dat najaar alleen de verplichte telling uit te voeren. Deze begint een half uur voor zonsopgang tot twee uur daarna. Deze 2½ uur werden in 10 gelijke tijdsperiodes verdeeld. Per periode (15 minuten) werden de overtrekkende vogels genoteerd.

Dit noteren kon in 3 categorieën:

- Cat. A waren de vogels die door een denkbeeldige cilinder vlogen die een straal had van 100m (dus 100m weerszijden van de teller).
- In Cat. B werden de vogels genoteerd die de teller buiten deze cilinder zag passeren.
- In Cat. C noteerde de teller die vogels, waarvan alleen de trekroep gehoord werd (deze vogels werden dus niet gezien)

De eerste teldatum viel op de eerste zaterdag van september, de vervolgdata waren steeds twee weken later. De laatste datum was de tweede zaterdag van november. Mochten de weersomstandigheden op

Plaats:	STRABRECHT						Tot
Telling:	1	2	3	4	5	6	
Aantal tellers:	6	2	5	6	7	2	
Soorten:							
Aalscholver	1	1	-	27	5	-	34
Nijlgans	-	-	-	-	17	-	17
Bruine Kiekendief	-	2	-	-	-	-	2
Blauwe Kiekendief	-	-	-	-	-	-	-
Sperwer	-	-	-	-	-	-	-
Visarend	-	-	-	-	-	-	-
Boomvalk	3	-	-	-	-	-	3
Kievit	-	-	-	3	-	-	3
Watersnip	-	1	4	-	-	-	5
Groenpootruiter	-	-	-	1G	-	-	-
Kokmeeuw	-	-	-	-	-	-	-
Stormmeeuw	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Mantelmeeuw	-	2	-	-	-	-	2
Zilvermeeuw	-	3	-	-	-	-	3
Holenduif	-	-	-	-	10	-	10
Houtduif	-	-	-	-	2043	1	2044
Turkse Tortel	-	-	-	-	1	-	1
Koekoek	-	-	1	-	-	-	1
Kleine Bonte Specht	-	-	1	-	-	-	1
Grote Bonte Specht	-	-	-	-	-	-	-
Veldleeuwerik	-	-	6	1G,50	1G,269	-	325
Boomleeuwerik	1	5	2G,4	1G	-	-	10
Boerenwaluw	119	12	-	-	-	-	131
Huiswaluw	13	-	-	-	-	-	13
Duinpieper	-	-	-	-	-	-	-
Boompieper	4	3	-	-	-	-	7
Graspieper	25	-	145	2G,21	37	-	238
Gele Kwikstaart	-	2G,29	-	-	-	-	29
Grote Gele Kwikstaart	3	30	-	-	-	-	33
Witte Kwikstaart	-	4	46	2G,7	4	-	61
Heggemus	-	1	-	-	-	-	1
Kramsvogel	-	-	-	-	-	-	-
Zanglijster	-	-	1G	4G,2	-	-	2
Koperwiek	-	-	3	3G,9	59	-	71
Grote Lijster	26	1	16	13	3	-	59
Vlaamse Gaai	-	-	-	-	-	-	-
Kauw	-	-	-	-	-	-	-
Rock	-	-	-	-	-	4	4
Spreeuw	-	28	11	-	646	-	685
Ringmus	-	-	85	2G	1G,56	1G	141
Vink	-	-	164	8G,63	1G,346	5G,5	578
Keep	-	-	2G	5G	3G,30	1	31
Groenling	-	-	2	1	6	-	9
Putter	-	-	2	-	1G,12	-	14
Sijs	-	-	1	3G	14	1G,11	26
Kneu	-	1G,2	25	3G,12	22	-	61
Barmsijs	-	-	-	1G	-	-	-
Kruisbek	-	1G	-	-	-	1	1
Geelgors	-	-	2	1G,3	6	-	11
Rietgors	-	-	8	4G,3	3G,5	4	20

Plaats:	PUTBERG							PEEL						
Telling:	1	2	3	4	5	6	Tot	1	2	3	4	5	6	Tot
Aantal tellers:	2	1	-	1	1	2		-	1	1	1	1	1	
Soorten:														
Aalscholver	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	2
Nijlgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bruine Kiekendief	1	2	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	1
Blauwe Kiekendief	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Sperwer	-	-	-	2	-	-	2	-	1	1	-	1	-	3
Visarend	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Boomvalk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kievit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Watersnip	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Groenpootruiter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kokmeeuw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	4
Stormmeeuw	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
Kleine Mantelmeeuw	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	8
Zilvermeeuw	7	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Holenduif	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	12
Houtduif	-	-	-	-	214	-	214	-	-	-	-	1265	-	1265
Turkse Tortel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kockoek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Bonte Specht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grote Bonte Specht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Veldleeuwerik	-	-	-	1	372	-	373	-	-	1G	3G,45	1	-	46
Boomleeuwerik	-	2	-	-	-	-	2	-	-	1	1	1	-	3
Boerenzwaluw	1248	23	-	-	-	-	1271	-	5	-	-	-	-	5
Huiszwaluw	15	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-
Duinpieper	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Boompieper	3	3	-	-	-	-	6	-	16	-	-	-	-	16
Graspieper	-	-	-	21	40	4	65	-	-	110	1G,66	103	-	279
Gele Kwikstaart	66	39	-	-	-	-	105	-	23	-	-	-	-	23
Grote Gele Kwikstaart	66	-	-	-	-	-	66	-	-	-	-	-	-	-
Witte Kwikstaart	5	-	-	1	3	-	9	-	1	14	6G,37	14	-	66
Heggemus	-	-	-	2	3	1	6	-	-	3	1G,7	3	-	13
Kramsvogel	-	-	-	-	10	-	10	-	-	-	9	-	-	9
Zanglijster	-	-	-	-	-	-	-	-	2	11	1G,6	11	-	30
Koperwiek	-	-	-	5	5	-	10	-	-	-	2G,51	-	-	51
Grote Lijster	-	-	-	8	-	-	8	-	-	-	-	1	-	1
Vlaamse Gaai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	11	-	22
Kauw	-	-	-	-	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Rock	-	-	-	-	9	-	9	-	-	-	-	-	-	-
Spreeuw	-	-	-	-	45	-	45	-	11	2	2	2	1	18
Ringmus	-	-	-	-	87	-	87	-	11	14	4	14	-	43
Vink	-	-	-	59	1263	9	1331	-	6	4G,217	18G,277	4G,212	2G,15	727
Keep	-	-	-	8	1630	1	1639	-	-	2	3G,59	2	1G,3	66
Groenling	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	2	-	-	2
Putter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	4
Sijs	-	-	-	1	184	2	187	-	-	-	1G,11	-	-	11
Kneu	-	-	-	7	39	-	46	-	-	1	1G,28	1	-	30
Barmsijs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Kruisbek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Geelgors	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rietgors	-	1	-	15	45	10	71	-	7	15	1G,11	15	4	52

een zaterdag dusdanig ongeschikt zijn om te tellen, dan mocht naar de zondag daarop uitgeweken worden.

Geen geluk

Voorals langs de kust en langs het IJsselmeer vindt in ons land de vogeltrek plaats. Maar de vogeltrek kan in ons deel van Brabant ook heel spectaculair zijn. Het massaalst is deze trek, wanneer omstreeks de tweede of derde week van oktober een weeromslag heeft plaatsgevonden, zoals de eerste droge dag na een regenperiode, of de eerste rustige dagen na een periode met veel wind, of wanneer in het noorden van Europa plotseling de vorst is ingetreden.

Ook zijn het maar enkele dagen in het najaar die pieken. Je moet een beetje geluk hebben wanneer zo'n dag dan net in een weekend valt. De trek kan dan zo massaal zijn dat een teller alleen, het kijken naar overvliegende vogels en het meteen opschrijven van deze gegevens, niet kan bijhouden.

Tijdens het trektellen van het najaar 1994 heeft men op de vooraf vastgestelde data echter geen geluk gehad om toeschouwer te zijn van massale trek. Zelfs het "ergste" wat een teller kan overkomen is twee keer gebeurd, nl. mist. De mist was voor de ene telpost ook dichter dan op een andere. Dit geeft later bij het vergelijken van de gegevens natuurlijk een vertekend beeld.

De tabellen

De tellingen waarbij sprake was van mist, zijn in de tabellen te herkennen aan de bijgeschreven notatie n'G' (n keer gehoord). De aantallen nG van telpost Strabrecht zijn echter het aantal tijdsblokken (van 15 min.) waarin overvliegende vogels gehoord zijn. De aantallen nG van telposten Putberg en Peel stellen het aantal groepen voor die ze gehoord hadden. (Dit verschil is ontstaan door onduidelijk richtlijnen op het telformulier.)

Omdat de aantallen tellers per tijdsblok (15 min.) steeds laag waren, zijn deze in de tabellen gesommeerd tot één totaal per teldatum.

Omdat er ook heel lage aantallen in cat. B genoteerd werden, zijn ten behoeve van de vereenvoudiging van de tabellen, deze aantallen bij cat. A opgeteld. Hierdoor stellen de getallen, die in de tabellen staan, het aantal totaal getelde overgevlogen exemplaren per ochtendtelling per telpost voor.

De eerste telling op de Peel en de derde telling op de Putberg zijn niet doorgegaan. De telpost Strabrecht was, vergeleken met de andere twee, steeds goed bemand. Bij twee tellingen is een telpost door weersomstandigheden uitgeweken naar een andere dag. Omdat de weersomstandigheden op die dagen niet of nauwelijks met de weersomstandigheden van die zaterdag verschilden, is er bij het samenstellen van de tabellen hieraan geen aparte aandacht besteed.

De resultaten

Er zijn tijdens de telochtenden vijftig soorten waargenomen.

Wat opvalt is, dat de Grote Gele Kwikstaart begin september opmerkelijk veel is doorgetrokken. Wat nu weer blijkt, is dat deze soort, samen met de Gele Kwikstaart, tot de vroege doortrekkers behoren.

Ook de Boompieper beantwoordt aan de verwachting dat deze soort vroeg in de trektijd doortrekt. Ook dat de Huiszwaluw eerder wegtrekt dan de Boerenzwaluw is uit de gegevens op te maken.

Dat de thermiekiefhebbers (o.a. Buizerd) in de tabellen gemist worden, ligt in eerste instantie aan het feit dat de weersomstandigheden in de telweekeinden geen aanleiding gaven voor thermiek, maar zeker ook omdat deze "jongens" meestal rond de klok van 11 uur beginnen en dan was de verplichte teltijd al voorbij.

De Bruine Kiekendief behoort tot de doortrekkers van de vroegere uren (blijkt door zijn tijdstip van passeren). Deze soort is dus niet zo afhankelijk van thermiek.

Weekend vijf viel midden in de "grote trek" van de vinkachtigen. Vergeleken met vorige jaren zijn er nu weinig Barmsijzen gezien.

Opvallend is ook de lage aantallen van kraai- en lijsterachtigen die op deze teldagen gezien zijn. Vooral Roeken kunnen in andere jaren opeens na de tweede helft van oktober maximaal doorkomen. (zo ook met Houtduiven)

Verder moet de lezer zelf maar de gegevens in de tabellen interpreteren.

Interpretatie

Wanneer de lezer de gegevens in de tabellen wil gaan vergelijken, dan moet hij wel rekening houden met het feit dat er veel verschillen zijn geweest tussen de telposten. Zoals verschil in aantal tellers, verschil in mistintensiteit, meer of minder stuwning bij een telpost e.d. Verder zal het moeilijk zijn om uit de telgegevens een bepaald patroon te ontdekken, omdat, wat al eerder vermeld is, tijdens de teldata helaas weinig trek is gezien.

Verder moeten deze trektelechten gezien worden als zes momentopnames met grote intervallen, in de totale trektijd die ± 3 maanden duurt. Daarom zeggen de getallen in de tabellen helemaal niets over de trekintensiteit in de hele trekperiode. Het aantal doortrekkers tijdens de hele trekperiode moet immers bij een gelijk blijvend aantal vogels in Europa, elk jaar gelijk blijven. Alleen de weersomstandigheden op een bepaald moment, bepalen voor de teller of hij toeschouwer is van wel of geen massale trek.

Tenslotte

Het trektellen blijft mijns inziens een boeiende bezigheid. Alleen het zien van voorbijvliegende vogels richting zuidwest naar totaal verschillende oorden als het broedgebied is, en blijft voor een vogelaar een fascinerend gezicht.

En altijd kans op iets bijzonders. Zelfs deze tellingen die weinig spectaculair waren, werden toch opgesierd door verrassingen, zoals de Duinpiepers en zeker ook de Kleine Bonte Specht richting zuidwest.

Trouwens trektellen is een bezigheid die je, vanuit je tuinstoeltje met een thermosfles koffie binnen handbereik, heel lang kunt volhouden. Deze bovenstaande

facetten moeten voor sommigen onder ons toch wel aanspreken.

Dus ..... nu alvast de trekgeluidjes herhalen en in september maar weer naar boven kijken!

De trektellers

Strabrecht: Guus Nas (6x), Gerit Vink (5x), Henk Munsters (5x), Willem Veenhuizen (4x), Peer Busink (4x), Hans Hermans (3x), Jan-Erik Kikkert (2x), Fred de Blom (1x), Toon Brugman (1x), Wil Busink (1x), Wim Deebe (1x), Bert Verspaandonk (1x)

Putberg: Wil Beeren (5x), T. Cardinaal (2x), W. Vunderink (1x)

Astense Peel: Carlo van Seggelen (5x)

